

પ્રવચન નં. ૧૪, ગાથા-૧૬ થી ૧૮, સોમવાર, જેઠ વદ ૩, તા. ૨૨-૬-૧૯૭૦

‘દર્શનપાદુડ’, ‘અષ્ટપાદુડ’માં. ૧૬મી ગાથા. પંદરમાં એમ આવ્યું કે આત્મા આનંદ અને જ્ઞાનસ્વરૂપ છે, એનું ધ્યાન થયે સમ્યગ્દર્શન થાય. આત્માના સ્વભાવો જેવા છે તેવા તેના જ્ઞાનમાં પ્રાપ્તિ થાય. તેથી તેને કલ્યાણ અને અકલ્યાણના માર્ગની સૂઝ પડે. સૂઝ પડે સમજો છો? ધ્યાન પડે. કહે છે, ‘કલ્યાણ-અકલ્યાણકો જાનનેસે કયા હોતા હૈ...’ કલ્યાણનો માર્ગ અને અકલ્યાણનો માર્ગ જાણવામાં આવે તો થાય શું? એ કહે છે.

સેયાસેયવિદળ્હ ઉદ્ધુદદુસ્સીલ સીલવંતો વિ।

સીલફલેણભુદયં તત્તો પુણ લહૃઙ્ ગિવ્વાણં||૧૬||

અર્થ :- ‘કલ્યાણ ઔર અકલ્યાણમાર્ગકો જાનનેવાલા પુરુષ...’ હૈ. જેને કલ્યાણ શું અને અકલ્યાણ શું એવું જેને અંતરમાં જ્ઞાન થાય છે તે ‘ઉદ્ધૃતદુઃશીલઃ’ ‘અર્થાત્ જિસને મિથ્યાત્વસ્વભાવકો ઉડા દિયા હૈ...’ સમજાય છે? પુણ્ય-પાપના ભાવ એ ધર્મ છે અથવા એ મારા છે એવી જે બુદ્ધિ, એવી જે માન્યતા એ કલ્યાણ-અકલ્યાણ પદાર્થની ભિન્નતાના ભાનમાં અકલ્યાણ એવો જે મિથ્યાત્વભાવ, તેને ઉડાવે છે. સમજાય છે કાંઈ? ‘ઉદ્ધૃતદુઃશીલઃ’ ‘દુઃશીલઃ’ની વ્યાખ્યા જ આ. આત્મા આનંદ અને જ્ઞાનસ્વરૂપ છે એને પરમાં... ઇ હમણાં ૧૭ મી ગાથામાં કહેશે, પરમાં સુખ છે, પરથી સુખ છે એવો જે ભાવ-મિથ્યાત્વભાવ એ જ ‘દુઃશીલઃ’. સમજાણું કાંઈ?

ભગવાનઆત્માનો સ્વભાવ તો આનંદ-અતીન્દ્રિય આનંદનો, ચૈતન્યનો પિંડ છે. એવું જેને શ્રેય-અશ્રેયનું જ્ઞાન થાય એ... ‘દુઃશીલઃ’ છે ને ઇ? ‘ઉદ્ધૃતદુઃશીલઃ’. ઉડાવી દે છે. ઓ...હો...! મારામાં તો આનંદ છે ને. આનંદ ને જ્ઞાન ને શાંતિનો સાગર હું છું ને. એવું કલ્યાણનું સ્વરૂપ જ્યાં જ્ઞાનમાં આવે એટલે મિથ્યાશ્રદ્ધા, એ જે ‘દુઃશીલઃ’ ભાવ એનો નાશ કરે છે. ઉડાવે છે એટલે નાશ કરે છે. સમજાણું કાંઈ? ‘જિસને મિથ્યાત્વસ્વભાવકો ઉડા દિયા હૈ...’ વળી મિથ્યાત્વ એટલે શુદ્ધ ચૈતન્યસ્વભાવથી વિપરીત માન્યતા. એવો જે રાગ અને સંયોગ, એ મને ઠીક પડે છે, એ મારા છે, એવો જે ભાવ એને મિથ્યાત્વસ્વભાવ કહેવામાં આવે છે. એ કલ્યાણ-અકલ્યાણના જ્ઞાનવાળા, મિથ્યાત્વ જે અકલ્યાણસ્વરૂપ છે એનો નાશ કરે છે. કહો, બરાબર છે? પંડિતજી! આહા...હો...!

‘તથા...’ ‘શીલવાનપિ’ એકનો નાશ થયો ત્યારે જ્ઞાનાનંદ પ્રભુઆત્મા, એની શ્રદ્ધા ને જ્ઞાનની સ્થિરતાનો અંશ જાગ્યો એ શીલવંત છે. સ્વભાવનું સ્વભાવવંતપણું પ્રગટ્યું છે. એ અહીંયાં શીલ કહેવામાં આવે છે. આહાહો...! સમજાણું કાંઈ? ‘શીલવાનપિ’ ‘અર્થાત્ સમ્યક્સ્વભાવયુક્ત ભી હોતા હૈ...’ આત્મા જ્ઞાન ચૈતન્યપ્રભુ અને અતીન્દ્રિય આનંદનું સ્વરૂપ એનું છે, એ અકલ્યાણ-કલ્યાણ જાણનારને અકલ્યાણના (ભાવનો) નાશ કરે છે અને કલ્યાણ

એવા સ્વભાવને પ્રગટ કરે છે. આહાહા...! સમજાણું કાંઈ?

‘તથા ઉસ સમ્યક્સ્વભાવકે ફલસે...’ હવે કહે છે. ભગવાનઆત્મા જ્ઞાન ને આનંદ સંપન્ન છે. એવા સ્વભાવની પ્રાપ્તિ થઈ અને મિથ્યાત્વસ્વભાવ-પરમાં ઠીક, રાગ આદિ ઠીક, સંયોગ ઠીક, એવો જે મિથ્યાત્વભાવ હતો, એને જેણે ઉડાવ્યો છે. એથી એને સ્વભાવની પ્રાપ્તિ થઈ છે અને તેથી અભ્યુદય થાય છે. સ્વભાવની પ્રાપ્તિમાં શુદ્ધિ તો પ્રગટે છે પણ એમાં કોઈ એવો કોઈ શુભ વિકલ્પ રહી જાય તો તીર્થંકર આદિ થાય છે, એમ કહે છે. સમજાણું? એમાં લખ્યું છે. ‘અભ્યુદયકો પ્રાપ્ત હોતા હૈ, તીર્થંકરાદિ પદ પ્રાપ્ત કરતા હૈ,...’ સમજાણું કાંઈ? ગણધર થાય, કોઈ બળદેવ થાય, કોઈ ઇન્દ્ર થાય. આહાહા...! કોઈ ચક્રવર્તી થાય. અહીં નિજપદ શુદ્ધ ચૈતન્યના ભંડાર, દરબાર જેના ખુલ્યા છે અને અજ્ઞાનનો જેણે નાશ કર્યો છે. એવા ધર્મીને ધર્મની શુદ્ધિ તો શીલરૂપ પ્રગટ થઈ છે પણ એમાં પણ ક્યાશ થોડી હોય અને વિકલ્પ હોય છે એમાં એ રાગથી એને તીર્થંકર ગોત્ર આદિ ગણધર આદિ પદ બંધાઈ (જાય) છે. પછી તે મોક્ષને પામે, એમ કહે છે. સમજાણું કાંઈ? ‘તથા અભ્યુદય હોનેકે પશ્ચાત્ નિર્વાણકો પ્રાપ્ત હોતા હૈ.’ એવો ચૈતન્ય ભગવાન સચ્ચિદાનંદ સ્વરૂપ, એવું પોતાનું અંતરમાં ભાન થતાં અજ્ઞાનપણાનો નાશ કરી અને શુદ્ધતાને પ્રગટ કરી, એમાં કંઈક રાગાદિ બાકી રહે તો એને પદવી ઊંચી મળે. ગણધરની, તીર્થંકરની, ચક્રવર્તીની, ઇન્દ્રની,... સમજાણું કાંઈ? બળદેવની. એ પુણ્યનું ફળ છે. અને એની સાથે શુદ્ધતા ઓછી છે તો એ ભવિષ્યમાં પુણ્યફળમાં ગયો એને ટાળીને પૂર્ણ શુદ્ધતા પ્રગટ કરશે. સમજાણું કાંઈ? આવો ધર્મ છે, ભાઈ! સમજાણું કાંઈ? ભગવાન.. ભગવાન.. ભગવાન... ભગવાન કર્યે પણ કંઈ ધર્મ થાય એવું નથી, એમ કહે છે. આ ભગવાન પોતાનો છે એને યાદ કરીને પ્રગટ કરે તો એને ધર્મ થાય છે. આહાહા...! સમજાણું કાંઈ?

ભાવાર્થ :- ‘ભલે-બુરે માર્ગકો જાનતા હૈ તબ અનાદિ સંસારને લગાકર જો મિથ્યાભાવરૂપ પ્રકૃતિ હૈ...’ મિથ્યાશ્રદ્ધાનો સ્વભાવ થઈ ગયો છે. જ્યાં હોય ત્યાં ઠીક પડે, રાગમાં ઠીક પડે, પુણ્યમાં ઠીક પડે, છોકરાઓ અનુકૂળ હોય તો ઠીક પડે, એ બધો મિથ્યાત્વભાવ પાખંડભાવ, દુઃખભાવ, પાપભાવ હતો. ‘મલૂકચંદભાઈ’! છોકરાઓ હોય એને. ન હોય એને તો ક્યાં બાયડી-ભાયડો બે જણા છે. ન હોય તો મારે નથી, એમ કરીને પણ ત્યાં બળતરા (ભોગવતો હોય). કહે છે કે એ ઠીક અમને અનુકૂળતા પડે, બહારની સામગ્રી મળતાં મને ઠીક છે એ મિથ્યાત્વસ્વભાવ છે, એમ કહે છે. સેડી! કહો. ‘બાબુભાઈ’ જેવા દીકરા મળે, પિતાજી સાહેબ.. પિતાજી સાહેબ એમ કહે. કહે છે, એ ઠીક છે એ માન્યતા મિથ્યાત્વસ્વભાવ છે, એમ કહે છે. વિનય કરે, આમ કરે... સમજાય છે કાંઈ? આહા..હા...!

કહે છે, એક કોર ભગવાનઆત્મા, જેમાં અતીન્દ્રિય આનંદ અને જ્ઞાનનો સાગર આત્મા છે અને એકબાજુ આ જગતની સંયોગી ચીજો-સ્ત્રી, કુટુંબ, શરીર, વાણી, મન અને અંદરનો પુણ્ય ને પાપનો ભાવ, એ કોઈપણ ચીજ ઠીક છે, એવી જે મિથ્યાપ્રકૃતિનો સ્વભાવ અનાદિથી ઇ સેવે છે. સમજાય છે કાંઈ? આહાહા...! આવી વાત છે. જુઓ! ‘દર્શનપાહુડ’માં કેવી (કરી છે). જેનો

સ્વભાવ જ મિથ્યાત્વ થઈ ગયો છે, એમ કહે છે. મિથ્યાભ્રમ, ભ્રમ થઈ ગયો છે. ભગવાનઆત્મા આનંદમૂર્તિ છે, નિજાનંદનું નિજપદ (છે) એની સન્મુખ જોતો નથી. સ્વભાવ એવો થઈ ગયો છે. જ્યાં કંઈક ઠીક થાય, આ ઠીક.. શરીર સુંદર તો ઠીક, પૈસા (હોય) તો ઠીક, આબરૂ તો ઠીક, મકાન તો ઠીક, દીકરા તો ઠીક, દીકરીઓ ઠીક, દીકરી કંઈક અંગ્રેજી સરખું ભણે તો એનો એને પોરો. ‘નાગરભાઈ’! મારી દીકરી એમ.એ. થઈ છે, ફલાણું કર્યું છે. પણ દીકરી કે દિ’ તારે હતી? સાંભળને. એનો પણ પોરો હોય. મિથ્યાત્વસ્વભાવ થઈ ગયો છે, એમ કહે છે. સમજાણું કાંઈ? આહાહા...! લ્યો, આ તો સમજાય એવું છે કે નહિ? ‘રમણીકભાઈ’!

ભગવાનઆત્મા નિજાનંદ આતમરામ, એના સ્વભાવને ભૂલીને પરની અનુકૂળતા કે પ્રતિકૂળતામાં ઠીક-અઠીકનો મિથ્યાત્વભાવ જેને ઘૂંટાઈ ગયો છે, મિથ્યાસ્વભાવ જ એનો થઈ ગયો છે, એમ કહે છે. એ એનું યથાર્થ શ્રેય-અશ્રેયનું જ્ઞાન થતાં એ મિથ્યાત્વસ્વભાવને ઉડાવી દે છે. આ નહિ, આ નહિ, આ નહિ. અને પોતાનો શીલ સ્વભાવ એને પ્રગટ કરે છે. ‘પ્રકૃતિ હૈ વહ પલટકર સમ્યક્સ્વભાવસ્વરૂપ પ્રકૃતિ હોતી હૈ,...’ પ્રકૃતિ એટલે સ્વભાવ. પ્રકૃતિ એટલે પરમાણુની પ્રકૃતિની વાત નથી. મિથ્યાસ્વભાવ. જ્યાં જાય ત્યાં કંઈક અનુકૂળતા હોય તો ઠીક છે, કંઈક પ્રતિકૂળતા (આવે તો) ઠીક નહિ. એનો અર્થ થયો કે પ્રતિકૂળતાનો અંશ પણ ઠીક નહિ એને અનુકૂળતા ઠીક લાગે. રાગ-દ્વેષ જ ઠીક છે એમ (લાગે છે). આહાહા...! સમજાણું કાંઈ?

ભગવાનઆત્મા તો વીતરાગ ચિદાનંદસ્વરૂપ છે. સચ્ચિદાનંદની મૂર્તિ આત્મા છે. સત્ શાશ્વત જ્ઞાન અને આનંદનો ભંડાર છે. એની પ્રકૃતિ એટલે સ્વભાવ ન જાણતાં બીજા પદાર્થોમાં મને ઠીક પડે છે કે અઠીક (પડે છે), બેય એક જ વાત છે. જેને પ્રતિકૂળ જરી પણ સહન થતું નથી અને ઠીક નથી લાગતું, એને અનુકૂળતાની કોઈપણ સામગ્રી ઠીક લાગે તેવું એના પેટમાં પડ્યું છે. ‘પંચાધ્યાયી’ની વાત આપણે આવી ગઈ છે. નહિ? આમાં પણ આવી ગઈ. આમાં આવી હતી. સમજાણું કાંઈ?

આમ શરીરમાં આકરો રોગ આવે એ ઠીક ન પડે, લાગે તો એનો અર્થ ઇ કે નિરોગતાની સામગ્રી ઠીક લાગે છે. આહાહા...! આત્મા ઠીક છે એમ એને નથી. આહાહા...! સમજાણું કાંઈ? લાડવો ને દાળ ને આમ પતરવેલિયા આવ્યા. આમ જ્યાં મોઢામાં આવ્યા ત્યાં ઠીક લાગે છે. એને ઝેર અઠીક લાગે છે. બેય રાગ-દ્વેષની પ્રકૃતિ તે મિથ્યાત્વસ્વભાવ છે એમ અહીંયાં કહે છે. એવો જેનો સ્વભાવ અનાદિથી થઈ ગયો છે. કેમ છે જોયું?

‘અનાદિ સંસારસે લગાકર જો મિથ્યાત્વભાવરૂપ પ્રકૃતિ...’ સ્વભાવ માનીને થઈ ગયો છે. પર્યાયમાં, હોં! વસ્તુ તો વસ્તુ છે. ‘વહ પલટકર સમ્યક્સ્વભાવસ્વરૂપ પ્રકૃતિ હોતી હૈ,...’ હું તો જ્ઞાનાનંદ ચિદાનંદ જ્ઞાતા-દૃષ્ટા છું. મારામાં પુણ્ય-પાપ તે ઠીક, પણ એ મારામાં છે નહિ. આહાહા...! એવો સ્વભાવ હોય (છે). ‘ઉસ પ્રકૃતિસે વિશિષ્ટ પુણ્યબંધ કરે...’ એવો સ્વભાવ ઇન્દ્રમાં થોડો પણ અભ્યુદય રાગ બાકી રહે તો અનુકૂળ સામગ્રી (મળે). સમકિતીને જેવું હોય એવું મિથ્યાદૃષ્ટિને કોઈ દિ’ હોઈ શકે નહિ, એટલું સિદ્ધ કરવું છે. સમજાણું કાંઈ? ‘તબ

अभ्युदयः३५ तीर्थंकरादिकी पदवी प्राप्त करके निर्वाणको प्राप्त होता है।' पछी એ મોક્ષને પામે. એવો જરી વચમાં થોડો ધર્મશાળાનો ભાવ બાકી રહી ગયો હોય તો ત્યાં થોડું રોકાઈ જાય. પછી તો એને છોડવાનો જ અભિપ્રાય છે, ઠીક છે તેમ છે નહિ. સમજાણું કાંઈ? એ પ્રકૃતિ રાગ આવ્યો એ ઠીક છે, (એવું) તો છે નહિ. થઈ છે એટલે એના ફળ તરીકે મળશે. એને પછી છોડીને કેવળજ્ઞાન પામશે. આહાહા...! આ તો આ ભવમાં કેવળજ્ઞાન નથી એટલે એ અપેક્ષાએ વાત લીધી. સમજાણું કાંઈ? પોતાને આ ભવમાં પૂર્ણ પદની પ્રાપ્તિ નથી.

आगे कहते हैं कि ऐसा सम्यक्त्व जिनवचनसे प्राप्त होता है इसलिये वे ही सर्व दुःखोंको हरनेवाले हैं :-

गाथा-१७

जिणवयणमोसहमिणं विसयसुहविरेयणं अभिदभूदं।

जरमरणवाहिहरणं खयकरणं सव्वदुक्खाणं॥१७॥

जिनवचनमौषधमिदं विषयसुखविरेचनममृतभूतम्।

जरामरणव्याधिहरणं क्षयकरणं सर्वदुःखानाम्॥१७॥

જિનવચન૩૫ દવા વિષયસુખરેચિકા, અમૃતમયી,
છે વ્યાધિ-મરણ-જરાદિહરણી, સર્વ દુઃખવિનાશિની. ૧૭.

अर्थ :- यह जिनवचन हैं सो औषधि हैं। कैसी औषधि है? – कि इन्द्रियविषयोंमें जो सुख माना है उसका विरेचन अर्थात् दूर करनेवाले हैं। तथा कैसे हैं? अमृतभूत अर्थात् अमृत समान हैं और इसलिये जरामरणरूप रोगको हरनेवाले हैं, तथा सर्व दुःखोंका क्षय करनेवाले हैं।

भावार्थ :- इस संसारमें प्राणी विषयसुखोंका सेवन करते हैं जिनसे कर्म बँधते हैं और उससे जन्म-जरा-मरणरूप रोगोंसे पीड़ित होते हैं, वहाँ जिनवचनरूप औषधि ऐसी है जो विषयसुखोंसे अरुचि उत्पन्न करके उनका विरेचन करती है। जैसे गरिष्ठ आहारसे जब मल बढ़ता है तब ज्वरादि रोग उत्पन्न होते हैं और तब उसके विरेचनको हरड़ आदि औषधि उपकारी होती है उसीप्रकार उपकारी हैं। उन विषयोंसे वैराग्य होने पर कर्मबन्ध नहीं होता और तब जन्म-जरा-मरण रोग नहीं होते तथा संसारके दुःखका अभाव होता है। इस प्रकार जिनवचनोंको अमृत समान मानकर अंगीकार करना॥१७॥

ગાથા-૧૭ ઉપર પ્રવચન

‘આગે કહતે હૈં કિ ઐસા સમ્યક્ત્વ જિનવચનસે પ્રાપ્ત હોતા હૈ...’ વીતરાગની વાણીથી આવું સમ્યગ્દર્શન થઈ શકે છે. કેમ વીતરાગની વાણીથી થઈ શકે? ‘ઇસલિયે વે હી સર્વ દુઃખોંકો હરનેવાલે હૈં.’ વીતરાગ સર્વજ્ઞની વાણી, એના કહેલા ભાવ, એ સર્વ દુઃખોનો નાશ કરનારા છે. જુઓ! એ ગાથા લીધી. ‘પ્રશ્ન વ્યાકરણ’માં એવું આવે છે. શ્વેતાંબરમાં શરૂઆતમાં આવે છે.

જિણવચનમોસહમિણં વિસયસુહવિરેયણં અભિદભૂદં।

જરમરણવાહિહરણં યચકરણં સવ્વદુઃખાણં।।૧૭।।

ઓ...હો...! વીતરાગની વાણી વીતરાગને પોષણ કરનારી છે. રાગને નાશ કરનારી વાણી છે. કેટલું કહે છે?

અર્થ :- ‘યહ જિનવચન હૈં સો ઔષધિ હૈં.’ વીતરાગ પરમેશ્વરની વાણી તે ઔષધ છે. વાણી ઔષધ છે એટલે એણે કહેલો ભાવ. વાણી ... ‘કૈસી ઔષધિ હૈ? કિ ઇન્દ્રિયવિષયોંમેં જો સુખ માના હૈ ઉસકા વિરેયન અર્થાત્ દૂર કરનેવાલે હૈં.’ આહા...! જુઓ! કહે છે કે વીતરાગની વાણીમાં આત્મા આનંદસ્વરૂપ છે, એ સિવાય પુણ્ય-પાપ ને પુણ્ય-પાપના ફળ તે દુઃખરૂપ, ભાવ દુઃખરૂપ અને બહાર દુઃખના નિમિત્તો છે. એમાં કયાંય સુખ છે નહિ. ... વીતરાગની વાણી, એમ કહે છે. સમજાણું કાંઈ? મિથ્યાસ્વભાવ થઈ ગયો છે ને એનો? તેથી કહે છે, મિથ્યાસ્વભાવમાં થયું હતું શું? કે શબ્દમાં, રૂપમાં, રસમાં, ગંધમાં, સ્પર્શમાં, ભોગમાં સુખ છે એમ માનનારા ભગવાનઆત્મામાં આનંદ નથી એમ માનનારા મિથ્યાદૃષ્ટિ અજ્ઞાની છે. આહાહા...! સમજાય છે કાંઈ?

જિનવચન ઔષધ છે. કોનામાં? વિષયના વિરેયન-રેય કરાવી નાખે. રેય.. રેય. હરડેનો રેય લે છે ને? હરડેનો. એ આવશે, અંદરમાં આવશે. કાઢી નાખે. એમ વીતરાગની વાણી ત્રણકાળ ત્રણલોકમાં ઇન્દ્ર આદિના સુખો તે દુઃખરૂપ અને ઝેર છે. આ પાંચ-પચીસ કરોડનો આસામી થાય, શરીર સુંદર અને રૂપાળું હોય, બાયડી, છોકરા સારા હોય, મકાન બંગલા પાંચ-પાંચ લાખના બનાવ્યા હોય. એમાં સુખ છે એ માનનારા ઝેરને પીવે છે. એ ઝેરનું વીતરાગની વાણી રેય કરાવનારી છે. આહાહા...! ‘અભેયંદજી’! આહાહા...!

છોડ રે, છોડ, ભાઈ! એ પુણ્ય-પાપના ભાવ જે તને થાય એ પણ વિરેયન કર. કારણ કે ઇ રાગ છે. અને એના ફળ તરીકે બહારમાં તું કયાંય માન કે આ ઠીક છે, આ ઠીક છે, આ ઠીક છે.. સમજાણું કાંઈ? એ બધો પરના વિષયનો ભાવ, એને વીતરાગી વાણી રેય કરાવી દે. એમાં કયાંય સુખ નથી, તારા પુણ્ય-પાપના ભાવમાં અને સામગ્રીમાં સુખના નિમિત્તો નથી. એ સુખના નિમિત્તો નથી. આહાહા...! સમજાણું કાંઈ?

જેને એ ભોગમાં, શબ્દ, રૂપ, રસ, ગંધ, સ્પર્શમાં ઠીકપણું ભાસે છે તે જ પ્રકૃતિ મિથ્યાત્વ

છે, એમ કહે છે. એને વીતરાગની વાણી રેચ કરાવી નાખે છે. આહાહા...! સમજાણું કાંઈ? તારામાં આનંદ છે ને. પરમાં ક્યાંય સુખ નથી, જરીયે ગંધ નથી, બધું દુઃખ છે. એવું વીતરાગની વાણી ફરમાવે છે. આહાહા...! કહો, સમજાણું આમાં? ‘જાદવજીભાઈ’! કેટલું સુખ હશે? આ બધા પૈસાવાળા કહે છે ને માણસ? ધૂળમાંય નથી, દુઃખી છે. આકુળતા.. આકુળતા.. આકુળતા છે. એને સુખ માને, વીતરાગની વાણી એના ઉપર ઘા મારે છે. છોડ, ઇ દુઃખ છે, વિષય છે તે દુઃખ છે. ઇન્દ્રાણીની અનુકૂળતાના વિષય દુઃખ છે. સમજાણું કાંઈ? સુખ તો તારા સ્વરૂપમાં છે. સચ્ચિદાનંદ પ્રભુ આત્મા છે. શાશ્વત જ્ઞાન અને આનંદ તું છો એમ વીતરાગની વાણી પોકારીને વિષયને ફેરવી નખાવે છે. સમજાણું કાંઈ? આહાહા...! કહો, સમજાય છે કે નહિ આમાં?

આમ રોટલી અનુકૂળ ઊની ઊની આવી. તુવેરની દાળ વઘારેલી સરખી, મેથી ને મરચા શું કરે? કડછીયામાં નાખીને. અગ્નિમાં નાખે છે ને? વઘાર.. વઘાર કહે છે. છમ.. દાળમાં નાખે ને? છમ. લાડવો આમ ખાય ભેગો, ત્યાં ઠીક લાગ્યું (તો) તું મૂઢ છો, કહે છે. વીતરાગની વાણી તેને રેચ કરાવી નાખે છે. ‘સુજાનમલજી’! જુઓ! આ કેવી શૈલીએ વાત કરી છે. આહાહા...! ભાઈ! તે પરમાં ક્યાંય ઠીકબુદ્ધિ, હિતબુદ્ધિ, શ્રેયબુદ્ધિ (છે) એ બધો મિથ્યાત્વભાવ (છે). એને વીતરાગની વાણી રેચ કરાવે છે (કે) છોડ. ભગવાનઆત્મામાં આનંદ છે ત્યાં દૃષ્ટિને સ્થાપ. એ વીતરાગની વાણી આમ કહે છે. આહાહા...!

વીતરાગ વાણી (એમ કહે કે) અમારી ભક્તિ કરતાં પણ તને રાગ થાય છે અને રાગ તે દુઃખ છે, એનો રેચ કરાવનારી વીતરાગની વાણી છે. આહાહા...! સમજાણું કાંઈ? એય...! આમ મોટરમાં બેઠો હોય, આમ લાખની મોટર હોય. આવે છે ને? શું કહેવાય મોટી? ... આમ બેઠો હોય અંદર. ઇ જાણે બળદ જેવો. એને એમ લાગે કે હું કાંઈક (છું). અરે...! હેં? આ અમથી સાયકલ ઉપર બેસે ને? સાયકલ ઉપર, આ સાયકલ નહિ, આ શું કહેવાય તમારી? આ હાંકે છે ઇ. આ બેસીને આવે છે ને? અત્યારે આમ હાંકતા હોય. શું થયું પણ તને આ?

મુમુક્ષુ :- ઘોડાની પૂંછ વાયડી.

ઉત્તર :- વાયડીનો અર્થ આ. લોકો કહે ને? ઘોડાની પૂંછ વાયડી. અંદર તો વાયડીયું હોય પણ બેસે ત્યાં એને વાયડાઈ આવી જાય. શું છે પણ? સમજાય છે? આહાહા...! ઇ લોકો કહેતા હશે, વાત સાચી છે. ઘોડે બેસે, સાયકલમાં બેસે, મોટરમાં બેસે, કોઈ વિમાનમાં બેસે, એરોપ્લેનમાં બેસે. રોકેટમાં બેસે. આહાહા...! શું છે? ધૂળેય નથી. મરી ગયા.

પરમાં ક્યાંય પણ તને હોંશ આવી એ મિથ્યાત્વનો ભાવ છે, એમ કહે છે. એ ભગવાનની વાણી ઉડાડે છે, છોડ. હોંશ ન્યાં કરે છે? અહીં હોંશ કરવા જેવી છે. સમજાણું કાંઈ? આહા...! એનો અર્થ ઇ કે ધ્રુવમાં ધ્યેય કરાવે છે. અંદર આનંદનું ધામ છે ત્યાં દૃષ્ટિ કરાવે છે, વીતરાગભાવમાં દૃષ્ટિ કરાવે છે અને રાગભાવમાંથી દૃષ્ટિ ઉઠાવે છે. આહાહા...! આ વ્યવહાર રત્નત્રયના રાગને ઝેર કરીને જિનવાણી એને ઉડાવી નાખે છે.

... આપણે સાગરવાળા. મુન્નાલાલ. ‘છ ઢાળા’માં વ્યવહાર કારણ છે એમ કહ્યું છે. એનો

અર્થ બીજો છે. નિશ્ચયનું વ્યવહાર કારણ હોઈ શકે નહિ. એ અર્થ ... છે અહીં? ‘છ ઢાળા’માં ... નિયતનો હેતુ વ્યવહાર. ... એનું કારણ તે વ્યવહાર. આનું કારણ માટે વ્યવહાર એમ નહિ. એવો જરી અર્થ કર્યો છે, ઠીક કર્યો છે. વસ્તુ જ્યાં આનંદકંદ ધ્રુવ નિત્ય પરની અપેક્ષા વિનાની છે, એને વ્યવહાર આનું કારણ છે એમ હોઈ શકે નહિ. સમજાણું કાંઈ? ઇ છે આની અંદર. ‘છ ઢાળા’માં મથાળામાં મૂક્યું છે. શું કહ્યું? ‘છ ઢાળા’ એક અધ્યયન. પંડિત ‘મુન્નાલાલ’ ... એમ લખ્યું છે. ‘... સત્યાર્થ રૂપ સો નિશ્ચય, કારણ સો વ્યવહાર’ એમ નહિ. ‘જો સત્યાર્થરૂપ સો નિશ્ચય અને કારણ...’ જેને પરનું કારણ લાગુ પડે એ વ્યવહાર છે, અભૂતાર્થ છે. આનું કારણ છે એમ નહિ. એવો અર્થ કર્યો છે. વીતરાગીમૂર્તિ ચૈતન્ય પોતે પરની અપેક્ષા વિનાનું સ્વતઃસિદ્ધ તત્ત્વ છે એને પરનું કારણ અને પરનો વ્યવહાર કારણ એમ નહિ. ઠીક કર્યું છે. ... સમજાણું કાંઈ?

અહીં કહે છે, ‘ઇન્દ્રિય વિષયોંમેં જો સુખ માના હૈ...’ દેખો! છે ને? પાંચેય ઇન્દ્રિયમાં કંઈ પણ દૂધપાક, કઢી આમ સામું આવે અને ઘીની તળેલી પૂરી. પોચી, પોચી પૂરી મરી ગયો, કહે છે. સાંભળને. તારો સ્વભાવ મિથ્યાત્વ થઈ ગયો છે. સમજાણું કાંઈ? એમાં સુખની તારી કલ્પના (છે) એનું ભગવાન વિરેચન કરાવે છે, છોડ! એમાં ક્યાંય સુખ નથી. એ તો દુઃખ છે, એને તું સુખ માને છો? આહાહા...! કહો, સમજાણું કાંઈ? આ પૈસાવાળા સુખી છે ને ધનાઢ્ય સુખી છે. મૂઢ છો? આવી પ્રકૃતિ તેં ક્યાંથી કરી લીધી? એમ કહે છે. એય...! ‘મલુકચંદભાઈ’ને કહેવું મુદ્દાની છે? એના છોકરા છે ને પૈસાવાળા. સુખી કહેવું ઇ કહે છે, મૂઢ છો? તને પાંચ ઇન્દ્રિયના વિષયમાં સુખ ભાસે છે? તને અને બીજાઓને છે એમાં તને સુખ ભાસે છે? પ્રકૃતિ તારી મિથ્યાત્વ થઈ ગઈ છે. કહો, સમજાણું આમાં? એને જિનવચન મારે છે ધક્કો અંદરથી. છોડ, વિષય. મૃતક કલેવરા. એમાં ક્યાંય સુખ છે નહિ. હેય કરી નાખ, કહે છે. આહાહા...!

છ ખંડના ધણી ભોગવે છે ને ? ભોગવતા નથી. સાંભળને. છ ખંડના ધણી સમકિતી, ક્ષાયિક સમકિતી, છન્નુ હજાર સ્ત્રી. અરે...! રાગ આવે એને તો દુઃખ લાગે છે, કાળો નાગ ભાળે છે એને. આહાહા...! વૃત્તિ ફરી ગઈ છે. અને તને અંદર જ્યાં કંઈક ઠીક લાગે, અનુકૂળતા છે (તો કહે છે), તારી સ્વભાવની પ્રકૃતિ જ મિથ્યાત્વ થઈ ગઈ છે. સમજાણું કાંઈ? આહાહા...! આખી દુનિયાથી દષ્ટિ ઉઠાવ, એમ કહે છે મૂળ તો.

પરજ્ઞેયમાં કંઈ પણ ઠીક લાગે એટલે આત્મા આનંદકંદ પ્રભુ છે એનો તેં અનાદર કર્યો. શાશ્વત વસ્તુ ભગવાનઆત્મા નિત્યાનંદનો નાથ પોતે છે એનો તું અનાદર કરે છો. અને રાગમાં સુખ નથી, પરમાં સુખ નથી એને માને છો એ મિથ્યાત્વપ્રકૃતિ છે. ગુલાંટ ખા. વીતરાગ વાણી એમ કહે છે, પર્યાયબુદ્ધિ, પરમાં સુખબુદ્ધિ છોડ. એમ મૂળ તો કહે છે. આહાહા...! વાહ...! ‘જિણવયણમોસહમિણં વિસયસુહવિરેયણં.’ ઇ શબ્દ ત્યાં ક્યાં છે? વિષયસુખનો ભેદ પાડ. શું કહે છે આ? સમજાણું કાંઈ? જેને રાગ સારો લાગે છે એને રાગના ફળ તરીકે પુણ્ય અને પુણ્યના ફળ તરીકે સામગ્રી બધી સારી લાગે છે. સમજાણું કાંઈ? રાગભાગ તો અચેતન છે. એમાં જેને ઠીક લાગે છે (એ) ઝેરબુદ્ધિ છે, મિથ્યાપ્રકૃતિ છે. આહા...! સમજાણું કાંઈ?

‘ઇન્દ્રિયવિષયોર્મે જો સુખ માના હૈ...’ આમ સાધારણ ભાષા છે પણ એમાં ભાવ ઊંડા છે. ‘ઉસકા વિરેચન અર્થાત્ દૂર કરનેવાલે હૈ.’ આહાહા...! વીતરાગની વાણીમાં પુણ્ય અને પાપના બેય ભાવો અને એના ફળ તરીકેની ચીજો, એમાંથી દષ્ટિ ઉઠાવે છે. સમજાણું કાંઈ? ત્યાં દષ્ટિ મૂકી છે અને ઠીક લાગે છે એ જ મિથ્યાત્વભાવ છે. એ મિથ્યાત્વભાવને વીતરાગની વાણી છેદાવે છે. છોડ! પહેલામાં જરી કહ્યું હતું પહેલું (કે) અભ્યુદય પામે, તીર્થંકર પામે પાછું અહીં (આ કહે છે). દષ્ટિને અહીંયાં સ્થિર કરવી છે. એ તો એક ફળ બતાવ્યું કે આને આવું થાશે. પણ એમાં સુખ માનતો નથી. આહાહા...! સમજાણું કાંઈ?

પાંચ ઇન્દ્રિયના વિષયમાં સુખ માન્યું હતું એનું વિરેચન અર્થાત્ દૂર કરનારી વાણી છે. એટલે કે આત્મામાં આનંદ છે એવી દષ્ટિ કરાવનારી વીતરાગની વાણી છે. આત્મામાં ધર્મ છે. ધર્મ એટલે તારો સ્વભાવ, એવી વીતરાગની વાણી પરમાંથી દૂર કરાવી સ્વમાં સ્થાપે છે. આહાહા...! સમજાણું કાંઈ? ‘સુજાનમલજી’! એવી વાત છે. આહાહા...! દીકરો સારો થાય તો ઠીક. દીકરો નહિ પણ એના સાળાનો સાળો ઠીક થાય તો એને સારું રહે. દીકરો હોય, એનો સાળો હોય અને એનો સાળો. ઇ પામે તો ભાઈ! ખુશી થવાય, ખુશી. ન થવાય એમ હોય? અહીં બેઠા બેઠા બોલતા હતા. ધૂળેય નથી, હવે સાંભળને. આહા...!

મુમુક્ષુ :- ભગવાનઆત્માનો અનાદર થઈ જાય છે.

ઉત્તર :- આહાહા...! વીતરાગની વાણી એ અભિપ્રાયને દૂર કરાવે છે. સમજાણું કાંઈ? ભર્યા ભાણા પડ્યા છે ને અંદર અને આવા એંઠા ચાટવા જાય છે, એને વીતરાગની વાણી માર કપાવે છે. છોડ, એ દષ્ટિ. આહાહા...! ક્યાંય પણ જો મીઠાશ રહી ગઈ (તો એ) મિથ્યાત્વ પ્રકૃતિ છે, એમ અહીંયાં કહે છે. ‘નાગરભાઈ’! બરાબર હશે કે નહિ આ? આ તો ફેર કહે છે. દષ્ટિ ફેર બતાવે (છે.) દર્શન પાહુડ છે ને. સમકિત છે ને? મિથ્યાત્વ છે એને ગુલાંટ ખવરાવી સમકિત (કરાવે છે). સ્વનો આશ્રય કર અને સ્વમાં સુખ છે એવી બુદ્ધિને અહીંયાં સ્થાપ. એવું વીતરાગ વાણી કહે છે. આહાહા...!

‘તથા કેસે હૈં? અમૃતભૂત અર્થાત્ અમૃત સમાન હૈં...’ વાસ્તવિક જે ભગવાનઆત્મા અમૃતની મૂર્તિ આત્મા છે, આત્મા અતીન્દ્રિય અમૃતની મૂર્તિ છે. એ અમૃતમૂર્તિને બતાવનારી વાણી છે માટે વાણી અમૃત છે. ‘શ્રીમદ્’માં આવ્યું ને ઇ?

વચનામૃત વીતરાગના પરમશાંત રસમૂળ

ઔષધ જે ભવરોગના કાયરને પ્રતિકૂળ.

કાયર હીજા હીજડા નપુંસક જેવાને એ વાણી આકરી લાગે કે અર..ર...! આહા! આ શું? ‘અમૃતભાઈ’! રાગના પ્રેમીલા, પુણ્યના પ્રેમીલાને આ વાત કહે છે કાયરને સારી ન લાગે. સમજાય છે કાંઈ? પુણ્યના પ્રેમીલા એ વિષયના પ્રેમીઓ છે. એ વીતરાગની વાણી અમૃતભૂત (છે). દુઃખનો ભેદ કરાવી, પરમાં સુખબુદ્ધિ છે એનો નાશ કરાવી (અમૃત પીવડાવે છે). હજી તો આ દર્શનશુદ્ધિની વાત ચાલે છે. આહાહા...! સમજાણું કાંઈ?

‘ઇસલિયે જરામરણરૂપ રોગકો હરનેવાલે હૈં,...’ આહા...! પરમાત્માની વાણીમાં જરામરણરૂપ રોગ, એ જરામરણરૂપ રોગને હરનારી છે. ‘તથા સર્વ દુઃખોંકા ક્ષય કરનેવાલે હૈં.’ સમજાણું કાંઈ? જુઓ! અહીં તો વાણી એને કહીએ કે જે રાગ અને રાગના ફળનો નિષેધ કરાવે અને વીતરાગસ્વરૂપ આત્માને તેમાં સ્થાપે એનું નામ વીતરાગની વાણી છે એમ અહીં કહે છે.

જિનવાણીની પરીક્ષા શું? વીતરાગ વાણીની પરીક્ષા શું અને કસોટી શું? સમજાણું કાંઈ? ચાર અનુયોગમાં ચાહે સો વાણી હો, પણ રાગ અને રાગના ફળ, એમાં એનો પ્રેમ ઉડાવવા માગે છે અને ભગવાનઆત્મા આનંદની મૂર્તિ પ્રભુ છે એનો પ્રેમ કરાવે છે. રતિ આવે છે ને? નિર્જરામાં. નહિ? રતિ, રતિકર છે. એટલું જ કલ્યાણ છે, એટલો જ માર્ગ છે. આહાહા...! દર્શન પાડુડ છે ને? મૂળ દર્શન તો એને કહ્યું પણ એનું પાછું બધાનું મૂળ તો સમ્યગ્દર્શન છે. એ સમ્યગ્દર્શન પરની (સુખબુદ્ધિ) ઉડાવી દઈને, ચાહે તો તીર્થંકર ગોત્રનો ભાવ હોય પણ એ દુઃખબુદ્ધિ છે. એટલે એને દુઃખ છે. એ વિષય, તારું ધ્યેય એ ન હોય. ધ્યેય તો ધ્રુવ ઉપર હોય. જેમાં આનંદ અને અનંત અનંત સર્વજ્ઞ શક્તિઓ પડી છે. એવી ધ્રુવ ઉપર દષ્ટિ કરાવે એ વીતરાગની વાણી (કહેવાય). સમજાણું કાંઈ?

પરમાં સુખબુદ્ધિ છે એ પર્યાયબુદ્ધિ છે, મૂઢબુદ્ધિ છે, મિથ્યાત્વસ્વભાવનો પાખંડ ભાવ છે, એમ કહે છે. એને ભગવાન ઉડાવી દે છે. છોડ એ દષ્ટિ. ભગવાન! તારામાં આનંદ છે ને નાથ! આહાહા...! આનંદથી તો પરિપૂર્ણ છે અને રાગથી તો બિલકુલ ખાલી છે. આહાહા...! ઉનાળાના દિ’ હોય, ઘણી તૃષ્ણા લાગી હોય અને એમાં મોસંબીના પાણી મળે અને એના ઉપર નાખેલો હોય આઈસ્ક્રીમ. એય...! ગળુ સુકાણું હોય. ગટક... ગટક (પીવે). એ તો જડની ક્રિયા (છે). પ્રેમ લાગી જાય છે.

મુમુક્ષુ :- એ તો પુદ્ગલની પર્યાય છે.

ઉત્તર :- એ તો પુદ્ગલની કીધી, એ તો જડની કીધીને. એમાં પ્રેમ લાગી જાય છે, ત્યાં ચોંટ્યો છે. તારી પ્રકૃતિ મિથ્યાત્વસ્વભાવ છે. આહાહા...! એમ કહે છે. આ તો દાખલો આપ્યો એકનો. એવા પાંચ સમજાણું કાંઈ? આહાહા...! ઇન્દ્રિયના વિષયોને જીતવા એમ આવે ને ૩૧મી ગાથામાં? ખંડ ખંડ ઇન્દ્રિય ભાવેન્દ્રિય અને એના વિષયો બધાને જીતવા. બધાયનો વિષય છોડ. કારણ કે બધા વિષયમાં ક્યાંય સુખ છે નહિ. સમજાણું કાંઈ?

એ આ સુખસ્વરૂપ ભગવાન (છે) એવી દષ્ટિ કરાવે તે જિનવચન કરાવે છે, કહે છે. સમજાણું કાંઈ? એ વાત વીતરાગમાર્ગમાં ચારેય અનુયોગમાં દષ્ટિ કરાવવી હોય તો પરથી ઉઠાવી સ્વમાં મૂકાવે છે. આહાહા...! નિર્ધન હોય, ખાવાના સાંસાં હોય, એમાં પાંચ-પચાસ લાખ પડ્યા હોય. ફૂલેફાલે. અમે તો કેવા સુખી થઈ ગયા!

મુમુક્ષુ :- એના બાપ-દાદા..

ઉત્તર :- એના બાપ-દાદાનું શું હતું? .. આત્મા હતો કે નહિ? આ નહોતું અને હતું એમાં સુખ ક્યાં હતું? એય...! ‘છોટાભાઈ’ પાસે નહોતું. ‘પૂનમચંદ’ પાસે...

મુમુક્ષુ :-

ઉત્તર :- પણ એના છોકરા પાસે છે એની હુંફ તો રહે. અને પેલો ન્યાં.. આહાહા..! એનો વૈભવ. ઇ તો કહે, અમે આવા વૈભવમાં ન રહીએ તો અમારે જીવવું શું? ... શું કહે છે? સ્વીટઝર્લેન્ડ. શું ભાષા છે? એય..! અહીં અમારે પદ્ધતિ જ આવી હોય. બાગ ને બગીચા ને.. એની ભાષા છે. અમારી રહેણીકરણી જ આવી હોય. સેઠી! ‘મલૂકચંદભાઈ’નો મોટો દીકરો છે ને. ‘મલૂકચંદ’નો મોટો દીકરો. બે કરોડ રૂપિયા. અને બાગ, બગીચા ને વૈભવ.. વૈભવ.. વૈભવ.. સ્વીટઝર્લેન્ડમાં છે. આ ત્યાં નથી ગયા, હોં! ... ત્યાં ક્યાંય સુખ નથી, સુખબુદ્ધિ લાગી તો મૂઢ છે, એમ અહીં તો કહે છે. ... આહાહા..! એ વિષ્ટાની પથારીમાં સૂવું અને રાજી થાવું... મૂઢ છે, એમ કહે છે. આહાહા..!

એ વિકલ્પનો ભાગ ઉઠે અને એની સામગ્રી ઉપર એનું લક્ષ જાય તો કહે છે એ દુઃખની ભઠ્ઠી છે, બાપા! એનો રેચ કરાવનારી વીતરાગની વાણી છે, છોડ. વીતરાગ થયા તે રાગને છેદીને થયા છે. વ્યવહારને છેદીને થયા છે. આહાહા..! સમજાણું કાંઈ? હજી તો અહીં સમ્યગ્દર્શન પૂરતી વાત છે આ તો. સમજાણું કાંઈ?

મુમુક્ષુ :- વ્રત લેશે...

ઉત્તર :- ઇ કહેશે આગળ. આવે છે ને એમાં. છે ને ક્યાંક? ૨૨ ગાથામાં છે. ‘ચારિત્રકા પાલન કરે તબ સમ્યક્ત્વી માના જાયે.’ ભાવાર્થમાં છે. ‘યહાં આશય ઐસા હૈ કિ યદિ કોઈ કહે કિ-સમ્યક્ત્વ હોનેકે બાદમેં તો સબ પગદ્રવ્ય-સંસારકો હેય જાનતે હેં. જિસકો હેય જાને ઉસકો છોડ મુનિ બનકર ચારિત્રકા પાલન કરે તબ સમ્યક્ત્વી માના જાયે, ઇસકે સમાધાનરૂપ યહ ગાથા હૈ.’ મુનિ થાય તો સમકિત થાય એમ નથી, સાંભળને. આવા ઊંધા! ઇ ગાથા જ આ છે, દેખો!

‘જિસને સબ પરદ્રવ્યકો હેય જાનકર નિજસ્વરૂપકો ઉપાદેય જાના,...’ પરમાંથી વિષયસુખમાંથી બુદ્ધિ ઉઠી ગઈ. આત્મામાં સુખબુદ્ધિ થઈ. ‘તબ મિથ્યાભાવ તો દૂર હુઆ, પરન્તુ જબ તક (ચારિત્રમેં પ્રબલ દોષ હૈ તબ તક) ચારિત્ર મોહકર્મકા ઉદય પ્રબલ હોતા હૈ (ઔર) તબ તક ચારિત્ર અંગીકાર કરનેકી સામર્થ્ય નહીં હોતી. જિતની સામર્થ્ય હૈ ઉતના તો કરે ઔર શેષ શ્રદ્ધાન કરે, ઇસપ્રકાર શ્રદ્ધાન કરનેવાલેકો હી ભગવાનને સમ્યક્ત્વ કહા હૈ.’ ‘દેવીચંદજી’! આહા..!

એમ કહે છે, સમકિત તો એને કહીએ કે ચારિત્ર અંગીકાર કરે. જેને હેય જાણ્યું એને શું કરવા લક્ષમાં રાખે? હવે સાંભળને. એ તો ચારિત્રદોષ હોય એને. ચારિત્રદોષ હોય તો સમકિતને નુકસાન કરે છે એમ નથી. આહાહા..! રોટલો ને છાશ ખાતો હોય અને ચકવર્તી દેખતો હોય. કેવા એના બત્રીસ કોળિયા! છન્નું કરોડ પાયદળ પચવી ન શકે. છન્નું કરોડ પાયદળ એના બત્રીસ કોળિયા પચવી ન શકે. એ આ ખાય. એકલી હીરાની ભસ્મ, માણેકની ભસ્મ.

મુમુક્ષુ :-

ઉત્તર :- આ તો જડની વાત ચાલે છે. મોતીની ભસ્મ. ઘઉં પા શેર લે, એમાંથી શેર ઘી નાખે. એ શેર ઘીમાં આવી બધી ભસ્મ નાખે. અને એ ઘઉં પીવે. ભસ્મવાળા, હોં! એ ઘઉંનો લોટ કરે અને એ લોટની રોટલી કરે. ભિખારીને તો મળે નહિ.

મુમુક્ષુ :- જોવા પણ ન મળે.

ઉત્તર :- જોવા ન મળે. છતાં કહે છે કે એ ભાવમાં સુખબુદ્ધિ જ્ઞાનીને છે નહિ. આહાહા..!

મુમુક્ષુ :- પુણ્ય ભોગવે છે પણ પાછા પુણ્યમાં ફરક શા માટે બતાવે છે?

ઉત્તર :- કોણ ભોગવે છે? પણ છે ક્યાં? ઇ પણ ક્યાં ભોગવે છે. મૂઢ છે. એ તો માને છે. આહાહા..! આવા પુણ્યશાળી છે ને આ બધું પુણ્ય છે. આવું.. આવું છે. પુણ્ય તો પુણ્યમાં રહ્યું, અહીં ક્યાં ગરી ગયું છે અંદર? આહાહા..! અરે..રે...! જગતને સત્ય અને અસત્યના આંતરા નથી. બાપુ! તને ખબર નથી, ભાઈ! આહાહા..! કાલે કહ્યું નહોતું? સવારે કહ્યું હતું. નહિ?

જીવે નારકીના રૌવરૌવ નરકના દુઃખ ભોગવ્યા? ના. ઇ ભોગવે ઇ જીવ નહિ. એ તો રાગ છે, દ્વેષ છે. દ્વેષને આત્મા ભોગવે? આત્મામાં દ્વેષ કેવો? આહાહા..! સમ્યગ્દષ્ટિ જીવને રોમ રોમમાં લોઢાના સોયા કોઈ નાખે તો પણ તેને તેના તરફના વલણવાળો દુઃખનો વિકલ્પ જ નથી. સમજાણું કાંઈ? અસ્થિરતાની જુદી વસ્તુ છે. આ મને દુઃખ છે માટે આમ થાય છે, એમ નથી. સંયોગો દુઃખ છે માટે મને આમ થાય છે એમ નથી. સંયોગો પ્રતિકૂળ છે માટે દુઃખ થાય છે એ માન્યતા મિથ્યાદષ્ટિની છે. આહાહા..! જેમ આ અનુકૂળ છે માટે સુખ છે અને પ્રતિકૂળ છે માટે દુઃખ છે, બેય ખોટી વાત છે, મૂળ તો અહીં એમ કહે છે. સમજાણું કાંઈ? આહાહા..!

મુમુક્ષુ :-

ઉત્તર :- ભાવ હોતા હૈ, ઉસને પરકો વિષય બનાયા, મીઠાશ લગી વહી મહા મિથ્યાત્વભાવ હૈ. વીતરાગ વાણી એને માર, ધોકો મારે છે. છોડ દષ્ટિ. રાગ છૂટે નહિ પણ રાગની એકતા તો છોડ. અહીં તો એકતાની વાત છોડાવે છે. રાગ તો છૂટશે, હજી ચારિત્ર પૂર્ણ થશે ત્યારે. રાગની એકતા છોડ, એના ઉપરનો પ્રેમ છે એ છોડ અને સ્વરૂપમાં પ્રેમ કર. એમ વીતરાગની વાણી ચાર અનુયોગમાં ફરમાવે છે. આહાહા..! સમજાણું કાંઈ? પરનું અચિંત્યપણું, ચમત્કારપણું, મહિમાપણું છોડ અને તારો ભગવાન તારી પાસે તું છો. એનું અચિંત્યપણું... સમજાય છે? અલૌકિકપણું એમાં છે, એમાં પ્રેમ કર. એમ વીતરાગ વાણી ફરમાવે છે. આહાહા..! સમજાણું કાંઈ?

ધર્મીને દીકરો જ ન હોય. કીધું હતું ને? એક ફેરી વાત થઈ હતી ને? દીકરો કે દિ' એને? વાત થઈ હતી ને? છે ને દાક્તર? ... (સંવત) ૧૯૮૦ ની સાલ. 'પ્રાણજીવન' દાક્તર અને એનો સાદુ. બેયનો સોળ સોળઆનાનો પગાર. ૧૯૮૦ની સાલ. કીધું, તમે શું વાંચ્યું છે? વાંચો એટલે ખબર પડે કે તમે કઈ દષ્ટિએ વાંચ્યું છે. ઘણું વાંચ્યું છે. એક તો દાખલો આપો. એવો એક ધર્મી હતો, એવો ધર્મમાં દઢ હતો. ઇ પરદેશમાં ગયો. એની પરીક્ષા કરવા એક જણાએ કહ્યું, તમારો

પંદર વર્ષના દીકરાનો દીકરો કાલે મરી ગયો છે. ... પેલો ધર્મી કહે, અમારા દીકરા મરે નહિ, અમે ધર્મી છીએ. કીધું, બરાબર છે તમારું વાંચેલું? દીકરો કે દિ' એનો હતો કે મરે તો એને દુઃખ થાય. દીકરો મરી ગયો એમાં આને શું થયું? વાંઝિયો થઈ જાય. આઠ-આઠ છોકરા સમકિતીને હોય. મરીને એકલા રહે. એથી શું પણ છે? એકલો જ છે, એવું સમ્યગ્દર્શનમાં એકલાપણું ભાસ્યું છે. આહા...! અરે...! કાંઈ .. ન રહી, અવસ્થા થઈ ગઈ. ધર્મીજીવને એંસી-એંસી વર્ષ, પંચાસી થયા. છોકરા બધા જુવાની ચાલીસ વર્ષની હતી ત્યારે બધા હતા. અને .. ગયા, હોં! માટે દુઃખી છે. અરે...! મૂઢ છો. એવું ક્યાંથી કરીશ નહિંતર.

મુમુક્ષુ :- ધર્મ કરવાનો હવે વખત આવ્યો છે.

ઉત્તર :- ધર્મ કરવાનો વખત છે પણ ઈ શું છે? એને લઈને ... છે? એ તો એને લઈને વિકલ્પ હતો અને એને લઈને વિકલ્પરહિતપણું છે? એનો અભાવ થયો માટે નિર્વિકલ્પ થવું છે? એ તો પોતાને કારણે થાય છે. સમજાણું કાંઈ? એ... 'જાદવજીભાઈ'! આવી વાતું છે આ. ...

મુમુક્ષુ :- આપ પૈસાની વાત કરો છો ને લલચાય જાય છે.

ઉત્તર :- ધૂળમાંય નથી ત્યાં. પથરા છે ન્યાં તો, દુઃખના નિમિત્ત છે. હોળી સળગે છે. ત્યાં. અહીં તો અમેરિકાના આવે ઈ મૂરખ હોય ઈ આવે... છે ને કાગળમાં? છે કે નહિ તમારી પાસે? વાંચો તો ખરા. ... ધૂળેય નથી ન્યાં કાંઈ.

મુમુક્ષુ :- ઘણા વિચાર કરતા ઝણઝણાટી છૂટી જાય છે. અને તે મૂરખ છે.

ઉત્તર :- 'ચીમનભાઈ' મૂકવા ગયા'તા? ઈ બધા મૂરખ હશે? અહીં તો અમેરિકાથી ભણીને આવે તો બે-બે લાખ રૂપિયા કન્યા આપે. બે હજાર શું લાખનો આવે. એક જણો કહેતો હતો કે અમારી પાસે પૈસા છે, છોડી મોટી થઈ છે. પરદેશમાં કોઈ મૂરતિયો મળી જાય (તો) પચાસ હજાર આપીને કન્યા આપી. આપું. પણ અહીં ... મન થાતું નથી. આપણો મુમુક્ષુ હતો. નામ ન અપાય. સમજાણું કાંઈ? અરે...! આવા ને આવા. એય...! પરદેશમાં મૂરતિયો મળી જાય તો પચાસ હજાર દઈને પણ ત્યાં આપું. અહીં પૈસા દેવાનું મન થાતું નથી. આવા ને આવા. દીકરીને આપીએ .. કિંમત કરે સારા ઘરની. 'મલૂકચંદભાઈ'! આ જગતની કસોટીની કિંમત બધી ઊંઘી છે, કહે છે. ઊંઘી સમજણ છે.

કહે છે, ભગવાનની વાણી તો 'જરામરણરૂપ રોગકો હરનેવાલે હૈં, તથા સર્વ દુઃખોંકા ક્ષય કરનેવાલે હૈં.'

ભાવાર્થ :- 'ઇસ સંસારમેં પ્રાણી વિષયસુખોંકા સેવન કરતે હૈં જિનસે કર્મ બંધતે હૈં...' કર્મ પાછું મિથ્યાત્વ. વિષયસુખમાં સુખ છે એમ માન્યું છે એ તો મિથ્યાત્વ બંધાય છે, દર્શનમોહકર્મ બંધાય છે. આહાહા...! ભારે વાત, ભાઈ! આવું હશે તો કોઈ પછી પરણશે નહિ. સગપણ થયું હોય તો પછી પરણવું તો જોઈએ ને? શું કરે? કોની સાથે સગપણ કર્યા? મડદા સાથે? હવે મડદા સાથે પરણવાનું. મૂરખ છો, અહીં તો કહે છે. આવે છે ને 'મોક્ષમાર્ગ પ્રકાશક'માં? મડદા સાથે સગાઈ કરી અને હવે પંદર દિ', મહિને, બે મહિને પરણશું. મૂરખ છો, કહે છે. કહો, સમજાણું

કાંઈ? આહા..હા...!

પ્રભુ આત્મા આનંદમૂર્તિ, એની સગાઈ છોડી દઈને પરમાં સગાઈમાં કાંઈક માન (તો) કહે છે, મૂઢ અને વિષયસુખનો ભોક્તા છે. ભલે બહારમાં અત્યારે સંયોગ ઓછા હોય પણ તને તો આખી દુનિયાના અનુકૂળ વિષયોનો ભોગનાર તું છો. સમજાણું કાંઈ? આહાહા...! એ વીતરાગ વાણી એને રેચ કરાવે છે.

‘વહાં જિનવચનરૂપ ઔષધિ એસી હૈ જો વિષયસુખોંસે અરુચિ ઉત્પન્ન કરકે ઉનકા વિરેચન કરતી હૈ.’ ભગવાન! ક્યાંય સુખની ગંધેય નથી, નાથ! તારું સુખ તો તારામાં છે, એમ ભગવાન કહે છે. એમ ભગવાન એની પાસે મનાવે છે. સમજાણું કાંઈ? ભગવાનઆત્મા ક્યાંય સુખબુદ્ધિ કરે એવો તારો સ્વભાવ જ નથી. તેં મિથ્યાત્વસ્વભાવ ઊભો કર્યો છે. ‘વિષયસુખસે અરુચિ ઉત્પન્ન કરકે...’ ઓ..હો..હો...! એનો અર્થ એકલા ભોગ એમ નહિ પણ રાગ અને રાગનો વિષય, બધા ઉપરથી રુચિ ઉડાવ, એમ કહે છે. સમજાણું કાંઈ? આમ પછી વિષય છોડ્યા ને બાયડી, છોકરા છોડ્યા માટે વિષય છોડ્યા, એમ નહિ. થયો નગ્ન બાવો, એમ નહિ. જેને અંદર દયા, દાન, વ્રતના પરિણામ રાગ છે એને જેના ઉપર પ્રેમ છે એ બધો વિષયસુખનો જ અભિલાષી છે. આહા...! સમજાણું કાંઈ? ‘દેવચંદજી’! આવો માર્ગ છે ભગવાનનો. ભગવાન એટલે તું. ‘વિષયસુખોંસે અરુચિ ઉત્પન્ન કરકે ઉનકા વિરેચન કરતી હૈ.’

‘જૈસે ગરિષ્ઠ આહારસે મલ બઢતા હૈ...’ ઊંચા ઊંચા મેસૂબ ખાધા હોય તો પેટમાં મળ વધે ને? મળશુદ્ધિમાં નથી લેતા? મળશુદ્ધિ. અમને આપતા હતા ‘જમુભાઈ’. ‘ગરિષ્ઠ આહારસે જબ મલ બઢતા હૈ તબ જવરાદિ રોગ ઉત્પન્ન હોતે હૈ...’ પેટમાં મળ વધે ને ... દૂધપાક ખાય, પૂરી ખાય એવા ઉપરાઉપર બે-ચાર-પાંચ દિ’ ખાધું હોય તો તાવ આવે. સમજાય છે? ‘તબ ઉસકે વિરેચનકો હરડ આદિ ઔષધિ ઉપકારી હોતી હૈ....’ હરડે આપે, હિમેજ આપે.

‘ઉન વિષયોંસે વૈરાગ્ય હોને પર કર્મબન્ધ નહીં હોતા...’ વૈરાગ્ય થયો પરપ્રત્યે વૈરાગ. પાંચ ઇન્દ્રિયના વિકલ્પો, ભોગ ને વિષય બધું પર છે. તારું સ્વરૂપ સચ્ચિદાનંદ નિર્મળાનંદ છે. એનામાં દષ્ટિ કર અને પરભાવને છોડ. ‘કર્મબન્ધ નહીં હોતા ઔર તબ જન્મ-જરા-મરણ રોગ નહીં હોતે તથા સંસારકે દુઃખકા અભાવ હોતા હૈ. ઇસ પ્રકાર જિનવચનોંકો અમૃત સમાન માનકર અંગીકાર કરના.’ અમૃત સરીખા જાણીને અંદર શ્રદ્ધા કરવી એ મોક્ષનો માર્ગ છે.

(શ્રોતા :- પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ!)

